

Дејан Јечменица*

Универзитет у Београду
Филозофски факултет

ДРУГА СТОНСКА ПОВЕЉА КРАЉА СТЕФАНА ДУШАНА**

Добрушта, 1334, мај 19.

Краљ Стефан Душан 19. маја 1334. у Добрушти издаје Другу стонску повељу Дубровчанима, којом потврђује своју претходну, Прву стонску повељу, а поред тога решава бројне проблеме који су се испољили у периоду од шеснаест месеци, након што им је даровао Стонски рат, и одређује начине на које ће се они убудуће решавати. Повеља је сачувана у оригиналу и налази се у Државном архиву у Дубровнику.

Le roi de Serbie Stefan Dušan délivre le 19 mai 1334, à Dobrušta, la Deuxième charte de Ston aux Ragusains portant confirmation de sa charte précédente, la Première charte de Ston, tout en résolvant de nombreux problèmes qui se sont manifestés dans la période de 16 mois ayant suivi la donation du cap de Ston, et en précisant la façon dont de tels problèmes seront résolus à l'avenir. Cette charte est un original conservé dans les Archives nationales de Dubrovnik.

Годину и четири месеца након што је у Пологу издао повељу којом Дубровчанима даје у баштину Стонски рат, приморје од Превлаке до дубровачких граница и острво Посредницу на ушћу Неретве, краљ Стефан Душан у Добрушти Дубровчанима издаје и Другу стонску повељу. Судићи према сачуваним изворима, период између објављивања Прве и Друге стонске повеље, није посве представљао време када односи Србије и Дубровника нису били оптерећени проблемима, напротив.

Прва стонска повеља, као документ свечаног карактера у основи је посвећена самом уступању територија Дубровчанима и основним обавезама према српском владару, које проистичу из тог чина. Поједи-

---

* Ел. пошта: dejan.jecmenica@f.bg.ac.rs.

** Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије *Српска држава и друштво у изворима средњег века* (ев. бр. 147024).

ности које ће пратити промену власти над уступљеним територијама овом приликом нису разматране. Очито да је то један од главних разлога што су проблеми око уступљених поседа убрзо почели да оптерећују односе Србије и Дубровника. У том смислу треба схватити крајње резигнирани тон српског краља са почетка Друге стонске повеље. Проблем око исплате дубровачких дугова српском краљу био је само један у низу који су се испољили у овом периоду.¹ Бројне несугласице и проблеми који су тада искрсли основни су предмет Друге стонске повеље. Њихово решавање имало је да послужи као залог добрих односа Србије и Дубровника у будућности, што је било у интересу обе стране.

Опис повеље и ранија издања

Повеља је сачувана у оригиналу, налази се у Државном архиву у Дубровнику.²

Документ је писан канцеларијским минускулним ћириличним писмом на комаду пергаментa висине 222–227 мм и ширине 368–380 мм. Испод текста исправе остало је 91–98 мм простора, у коме је изведен владарев потпис. Остале маргине су релативно скромне, горе око 7 мм, са леве стране 17 – 19 мм а с десне 8–13 мм.

На почетку исправе стоји 14 мм висок крст, као симболичка инвокација. Текст повеље уредно је исписан у 15 редова, без калиграфских украса, осим што се прво слово (П) истиче у односу на остала својом величином од 11 мм. У посебном реду, крупним црвеним калиграфским словима изведен је свечани владарев потпис у лигатурама.

Повеља је оверена и владаревим воштаним viseћим печатом који је бојен у црвену боју. За документ је причвршћен дугом црвеном врпцом која је провучена кроз пет отвора који су начињени на пергаменту.

Видљива су три уздужна и један попречни траг пресавијања документа. Приликом паковања документа црвено мастило слова владаревог потписа делом се пресликало на простор између 5–12. реда текста исправе.

На полеђини повеље има више записа. Запис дубровачке канцеларије на староиталијанском језику доносимо ниже, у издању исправе. Од новијих записа треба поменути архивске сигнатуре, № 101. an. 1334 (Ћурлица) и № II del. Pash. VII. Бечка ознака броја документа исписивана је графитном оловком три пута, од чега само једном исправно (бр. 998).

---

¹ DAD, *Diversa Cancellariae* 10, 47–47', 10. V 1333; 50–50', 28. VI 1333; М. Пуцић, *Споменици српски II*, 11–13, док. бр. 12, 13.

² DAD, *Diplomata et Acta*, XIV век, бр. 101.

Ранија издања: П. Карано-Твртковић, *Србски споменици*, 48–49, док. бр. 39; F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 107–109, док. бр. 90; С. Новаковић, *Законски споменици*, 298–299 (поједини делови текста су изостављени); Т. Smičiklas, *Diplomatički zbornik X*, 163–165, док. бр. 108; Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, 53–54, док. бр. 55.

Ово издање приређује се на основу снимака начињених почетком октобра 2009. у Државном архиву у Дубровнику.³

Текст повеље*

+ Пише крал(е)вс(тво) ми да к вѣдомо всакомѡ, како се бѣше порасрѣчило крал(е)вс(тво) ми на властеле дѣбровѣчѣ ке за Стонѣски Ред (!), и уни видѣвше расрѣченик крал(е)вс(тва) ми послаше къ крал(е)вс(твѡ) ми властеле свок Жѡна Вѡлка|2|совика и Жѡна Жѡрговика и Николицѡ Марѣтинѡшевикѡ ѡ поклисар(ь)ство крал(е)в(ь)с(твѡ) ми. И придоше крал(е)вс(твѡ) ми и ѡчинише все хотѣник крал(е)вс(тва) ми, да видѣвѣ крал(е)вс(тво) ми, кре присташе на всѡ волю |3| крал(е)вс(тва) ми, и правѡ слѡжѡвѡ ихъ крал(е)вс(твѡ) ми.

И ѡтвори имѡ м(и)л(о)стѡ и запис(а)ник крал(е)вс(тво) ми, и потверди имѡ крал(е)вс(тво) ми Стонѣски Редѡ, како имѡ га кс(тѡ) дало и записало крал(е)вс(тво) ми, такози да си га дрѡже свобо|4|дно, безѡ всаке забаве, с м(и)л(о)стию крал(е)вс(тва) ми, тѣмѡ же вбразомѡ, како имѡ га кс(тѡ) записало крал(е)вс(тво) ми ѡ прѣдню повелю. Понеже имѡ потверди крал(е)вс(тво) ми м(и)л(о)стѡ и записаник крал(е)в(ь)с(тва) ми, и по семь |5| да нѣсть междѡ крал(е)вс(твомѡ) ми и мегю ними никога свада развѣ право житикѡ, како кс(тѡ) и прѣге било.

И ѡтѡкѡ мисмо се мегю собом, кагѡ да не прѣимѡ никѡднога чл(о)в(ѣ)ка ѡд земле крал(е)|6|вс(тва) ми, лихѡ униѡхѡзи люди крал(е)вс(тва) ми коиѡхъ засташе ѡ Стонѡ и ѡ Рѣтѡ, този да си дрѡже с м(и)л(о)стию крал(е)вс(тва) ми. И за ине люд(и), кои нѣсѡ ѡд земле крал(е)вс(тва) ми, за този да не има печали крал(е)вс(тво) ми. И ако се |7| наиде кои годѣ чл(о)в(ѣ)кѡ ѡд земле крал(е)вс(тва) ми, развѣ униѡхѡзи люд(и), коѡ имѡ кс(тѡ) дало крал(е)вс(тво) ми, коѡ засташе ѡ Стонѡ и ѡ Рѣтѡ, кре вѡдѡ прикли, къди га име искати

³ Срдачно захваљујемо на љубазности овој архивској установи.

* Редакција издања: Ирена Шпадијер.

25 крал(е)вс(тво) ми, или чл(о)в(ѣ)къ крал(е)вс(тва) ми, |8| да да кнезь
 дѣбровъчѣки и властеле дѣбровъчѣци пристава момѣ чл(о)в(ѣ)кѣ, и
 да погю ѣ Стонѣ и ѣ Рѣтъ, да га ище с моимъ чл(о)в(ѣ)комъ. И ко-
 лико се люд(и) наидѣ ѡд земле крал(е)вс(тва) ми, да кс(тъ) за все за
 то дль|9|жна ѡпѣкина и град, да ихъ подаде чл(о)в(ѣ)кѣ крал(е)вс(тва)
 30 ми, кога годѣ пошле крал(е)вс(тво) ми. Яке ли чл(о)в(ѣ)къ крал(е)вс(тва)
 ми не вѣрѣте никднога чл(о)в(ѣ)ка ѡд землѣ крал(е)вс(тва) ми,
 а крал(е)вс(тво) не име вѣровати крѣ кс(тъ) |10| сикози, да нар(е)че
 крал(е)вс(тво) ми четиремъ или петимъ властеломъ дѣбровъчѣкимъ, да
 ми се ѡд(ь)клнѣ ѣ Б(о)городицѣ дѣбровъчѣкѣ прѣдѣ чл(о)в(ѣ)комъ
 35 крал(е)вс(тва) ми, кагѡ нѣ никднога чл(о)в(ѣ)ка крал(е)вс(тва) ми |11|
 ни ѣ Рѣтъ ни ѣ Стонѣ, ник ѣселенъ ни скръвенъ ѣ нихъ свѣсти никдинъ
 чл(о)в(ѣ)къ крал(е)вс(тва) ми.

И кште се сѣ заклели крал(е)вс(твѣ) ми властеле дѣбровъчѣци, да
 прѣбива п(о)пѣ сръбѣски, и да поѣ ѣ цр(ь)квахъ, коѣ сѣ ѣ |12| Стонѣ
 40 и ѣ Рѣтъ, како кс(тъ) повелѣвало крал(е)вс(тво) ми.

И аке се згоди разѣмирик междѣ крал(е)вс(твомъ) ми и градомъ
 дѣбровъчѣкимъ, да не воюѣ чл(о)в(ѣ)къ изѣ Стона изѣ Рѣта на зем(ь)лю
 крал(е)вс(тва) ми, ни на чл(о)в(ѣ)ка крал(е)вс(тва) ми.

|13| И аке прѣстѣпи ѡпѣкина дѣбровъчѣка си вѣѣтъ, кои сѣ вѣѣцали
 45 крал(е)вс(твѣ) ми, да сѣ криви крал(е)вс(твѣ) ми.

И аке имъ не ѣзможе крал(е)вс(тво) ми дати имъ ѣзрокѣ кривине, да
 ми се ѡдкльнѣ ѣ властел(е) |14| дѣбровъчѣкихъ, кагѡ нѣсѣ криви ни
 прѣстѣпили вѣѣти више писанѣ ник.

И како ке съхранитѣ крал(е)вс(тво) ми си вѣѣтъ и запис(а)ник
 50 крал(е)вс(тва) ми, тагѡ да съхранитѣ Г(оспо)дѣ Б(о)гѣ д(ѣ)шѣ и тѣ-
 ло крал(е)вс(тва) ми, въ сикмъ |15| вѣцѣ и въ придѣщемъ.

И сик створи и запис(а) крал(е)вс(тво) ми в лѣт(о) |·а· и ·т· и ·л·д·,
 м(ѣ)с(е)ца маѣ ·ѣ· д(ь)нѣ.

Я Цоцанѣ прѣрѣчи и подписа и запечати на Добрѣцѣти.

55 |16| + **СТ(Е)Ф(А)НЪ КРАЛ(Ь).**

На полеђини: 1334. Priuilegio de re, |2| conferma Ponta e Stagno,
 |3| che non posano acetar omeni |4| de Bossna (!), e che schiauo|5|neschi
 preti Stagno.

Превод повеље

+ Пише краљевство ми да је знано свакоме, како се беше (по)расрдило краљевство ми на властелу дубровачку за Стонски рат. И они, видевши расрђење краљевства ми, послаше краљевству ми властелу своју Жуња Вукасовића и Жуња Журговића и Николицу Мартинушевића у поклицарство краљевству ми. И дођоше краљевству ми и учинише све што је хтело краљевство ми, те виде краљевство ми, да присташе на сву вољу краљевства ми, и праву службу (њихову) краљевству ми.

И учини им милост и запис краљевство ми, и потврди им Стонски рат, како им га је дало и записало краљевство ми, тако да га држе слободно, без икакве сметње, с милошћу краљевства ми, у том облику, како им га је записало краљевство ми у претходној повељи. Пошто им потврди краљевство ми милост и запис краљевства ми, и по овом да не буде између краљевства ми и њих никаква свађа осим праведног живота, како је и пре било.

И сложисмо се међу собом, да не приме ниједног човека из земље краљевства ми осим оних људи краљевства ми, који осташе у Стону и у Рату, њих да држе са милошћу краљевства ми. А за друге људе, који нису из земље краљевства ми, за њих да не брине краљевство ми. И ако се нађе који год човек из земље краљевства ми, осим оних људи које им је дало краљевство ми, који осташе у Стону и у Рату, кога буду примили, када га буде затражило краљевство ми, или човек краљевства ми, да да кнез дубровачки и властела дубровачка пристава мом човеку, и да пођу у Стон и у Рат, да га траже с мојим човеком. И колико се људи нађе из земље краљевства ми, да их је све дужна Општина и Град да предају човеку краљевства ми, кога год да пошаље краљевство ми. Ако ли човек краљевства ми не нађе ниједног човека из земље краљевства ми, а краљевство им не буде веровало да је тако, да именује краљевство ми четворо или петоро од властеле дубровачке, да ми се закуну у Богородицу дубровачку пред човеком краљевства ми, како нема ниједног човека краљевства ми ни у Рату ни у Стону, ни да је уселе и скривен са њиховим знањем ниједан човек краљевства ми.

И још су се заклели краљевству ми властела дубровачка, да пребива поп српски, и да поје у црквама које су у Стону и у Рату, како је заповедило краљевство ми.

И ако се догоди размирица између краљевства ми и Града дубровачког, да не војује човек из Стона (и) из Рата на земљу краљевства ми, ни на човека краљевства ми.

Дејан Јечменица

И ако преступи Општина дубровачка ово обећање, које су обећали краљевству ми, да су криви краљевству ми.

И ако не буде могло краљевство ми да им да узрок кривице, да ми се закуну десеторица властеле дубровачке, како нису криви нити су преступили обећања више писана.

И како ће сачувати краљевство ми ово обећање и запис краљевства ми, тако да сачува Господ Бог душу и тело краљевства ми, у овом веку и у будућем.

И ово учини и записа краљевство ми у лето 1334, месеца маја 19. дан.

А Цоцан преручи и потписа и запечати на Добрушти.

+ СТЕФАН КРАЉ.

На полеђини: 1334. Привилегија краља, којом потврђује Рат и Стон, да се не примају људи из Босне (!), и да (су) српски попови у Стону.

Дипломатичке особености

У структурном погледу Друга стонска повеља краља Стефана Душана не одступа значајно од формулара осталих повеља српских владара издатих Дубровнику.

У садржинском смислу, имајући у виду проблематику којом се бави, проистеклу из правног чина записаног у претходној, Првој стонској повељи – уступању дела српске државне територије Општини дубровачкој, ова повеља се не може поредити ни са једном исправом претходних српских владара. Друга стонска повеља је у тесној вези и у јединству са првом, њена је својеврсна допуна. Као такве две повеље се могу посматрати као целина, настала на истој правној основи.

Према већ устаљеној пракси српске владарске канцеларије, повеља почиње симболичком инвокацијом у виду крста. Прва реченица исправе, срочена у веома резигнираном и оштром тону, какав се ретко среће у српској дипломатичкој грађи, садржи три дипломатичке формуле: интитулацију (*краљевство ми*), промулгацију (*да је знано свакоме*), и особен вид инскрипције (*властела дубровачка*).

Радње које су претходиле владаревој милости, односно правном чину, изнете су у експозицији. Оне се у основи свде на реакцију Општине, која српском владару шаље своје посланство, које је, како се чита, беспоговорно пристало на све што је краљ желео. Тек тада створени су услови да српски владар Дубровчанима учини своју милост која се у уобичајеном, мирном тону износи у диспозицији.

Најпре краљ Стефан Душан Дубровчанима потврђује поседе које им је даровао, у облику који се упадљиво разликује у односу на Прву

стонску повељу. Општини је потврђено само право на поседовање Стонског рата, док о приморју од Превлаке до дубровачких граница и острву Посредници на ушћу Неретве у море, нема никаквог помена, очито стога што Дубровчани нису успели да уђу у посед тих територија. Други, знатно обимнији део диспозиције, посвећен је случајевима преласка краљевих поданика на Стонски рат, њиховом проналажењу и враћању. Посебном ставком краљ је стао у одбрану права православне цркве на Стонском рату. У случају да дође до размирице између краља и Општине, становници Стонског рата нису смели да војују против српског краља, природно, пошто се радило о доскорашњим поданицима српског владара.

Општина дубровачка обавезана је на поштовање правног чина записаног у исправи. У случају престапа Дубровчани су чинили кривицу, које би се, ако српски владар не може да је докаже, ослобађали заклетвом десеторице дубровачке властеле. На поштовање садржине повеље обавезује се и српски владар, санкционом формулом која садржи духовну награду (*benedictio*).

У завршном делу повеље чита се формула датума, где је наведена година од Христовог рођења. Име високог службеника владаревог канцеларије и наредба да се исправа запише, затим потпише и запечати, претходе навођењу места извршења правног чина и издавања повеље.

Повеља је озваничена свечаним владаревим потписом и висећим печатом. Потпис садржи један знак и две речи: крст (симболичка инвокација), име владара (Стефан) и титула (краљ). Припада групи кратких потписа, који не садрже ближе одреднице о земљама којима владар управља.

Висећи печат, пречника око 80 мм, којим је повеља оверена, припада групи престоних печата. Настао је као отисак типара у воштаној грудци, чији је спољашњи слој бојен црвеном бојом. Представља најстарији сачувани примерак печата отиснутог у црвеном воску. У прстену, на ободу печата, оивиченом двема кружним линијама тече натпис, на неколико места оштећен: + **СТЕ(ФАНЬ ПО МИЛОСТ)И Б(О)ЖИЊИ МЛАДЫ КРАЉЬ (СРБЬ)СКИ**. У централном делу је представа владара на престолу са инсигнијама – на глави има круну са препендулијама, у десној руци држи жезло које на врху прераста у љиљан, а у левој има шар са двоструким крстом. Лево од представе владаревог главе и рамена стоји нечитак натпис у три реда **СТЕ – ФАНЬ – МЛА**, а с десне стране читко **ДЫ – КР – ЯЛ**.

Занимљиво је да краљ Стефан Душан употребљава типар направљен док је био млади краљ, што недвосмислено говори да је још тада имао своју канцеларију која је издавала исправе. Употреба овог типара

Дејан Јечменица

забележена је и више од деценију касније, на повељи Дубровчанима од 26. октобра 1345, но том приликом типар је утиснут у груду чистог воска, који није бојен црвеном бојом.

Литература: А. Ивић, *Стари српски печати и грбови*, Нови Сад 1910, 25; G. Čremošnik, *Studije za srednovjekovnu diplomatiku i sigilografiju južnih Slovena*, Sarajevo 1976, 128–129; Л. Славева – В. Мошин, *Српски грамоти од Душаново време*, Прилеп 1988, 43–44.

Просопографски подаци

Жуњ Вукасовић (Жѣнь Вѣлкасовиќъ), 53 (страна), 4 (ред у издању) – дубровачки властелин, в. ССА 8 (2009) 42 (Д. Јечменица).

Жуњ Журговић (Жѣнь Жѣрговиќъ), 53, 4 – дубровачки властелин. Журговићи нису били староседеоци Дубровника. Родоначелник породице, Жург Которанин (Georgius de Catarino) који је живео средином XIII века, преселио се из свог града у Дубровник. У латинским изворима Журговићи се срећу у облику Georgio.

Јуније, односно Жуњ Журговић (Junius de Georgio) у изворима се среће између 1312. и 1351. Имао је разгранате пословне везе. Више пута је био у посланствима која је Општина слала српском краљу Стефану Урошу III (1323, 1324, 1327, 1330) и младом краљу Стефану Душану (1331). У том смислу не чуди што је Општина одлучила да поново употреби његово дипломатско искуство, изабравши га у посланство, које је са српским краљем требало да реши проблеме око Стонског рата.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 201, 208–209, 212, таб. бр. XIII/3.

Николица Мартинушевић (Николица Марѣтинѣшевиќъ), 53, 4 – дубровачки властелин. Био је син Николе и брат Павла Мартинушевића. У изворима се среће између 1303. и 1348. године. Имао је разгранате пословне активности. У Дубровник је увозио жито и дрво. Често је приликом својих трговачких путовања преносио новац за потребе других трговца. Готово редовно је биран за члана Већа умољених. Као посланик Општине путовао је у Драч 1330. Два пута се женио и имао је бројно потомство, од којих већина није преживела епидемије куге 1348. и 1363.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат*, 306–307, таб. бр. XLIII.

Цоцан (Цоцанъ), 54, 54 – Ради се о високом службенику, по свој прилици старешини дворске канцеларије краља Стефана Душана. Како се чита из документа, он је преручио, односно издао налог да се влада-

рева воља писмено обликује, а затим документ овери потписом и печатом. У сличној улози, у облику *Sosan comete*, јавља се претходне године, на крају краљевог писма Дубровчанима, сачуваном у преводу на староиталијански језик од 28. јуна 1333. Сасвим је извесно да је поред владара, овлашћења за овакве радње могао имати само главни дворски канцелар, односно старешина владареве канцеларије.

У изворима није потврђено да је Цоцан носио титулу логотета, која се бележи уз име управника владареве канцеларије, обично у облику *логотет (име) преручи*. Постоје примери у одређеном броју исправа да се старешине владареве канцеларије срећу без титуле, али је увек назначена њихова посебна улога и нарочита овлашћења у обликовању исправе – *(име) преручи/рече писати*.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* II, 11–12, док. бр. 12; К. Јиречек, *Споменици српски*, 100, бр. 12.

Литература: С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици*. XIV Дијак, граматик, нотар, канцелар, номик, логотет, Глас СКА 106 (1923) 82–93; исти, *Студије о српској дипломатици*. XIX Наредба за писање повеља, Глас СКА 156 (1933) 69–74; М. Благојевић, *Државна управа*, 169; *ЛССВ*, 369–371 (М. Благојевић).

Установе и важнији појмови

У претходним свескама *Старог српског архива* већ су објашњавани појмови и установе: **краљевство ми** (ССА 7), **властела** (ССА 3, 4, 5), **милост** (ССА 1, 3, 4, 6, 7), **запис** (ССА 4, 5), **човек/људи** (ССА 4, 5), **кнез у Дубровнику** (ССА 1, 2, 7, према регистру).

Поклисарство (поклисарство), 53, 5 – Назив за дипломатску мисију. Појам поклисар је грчког порекла и често се користио у средњем веку као термин којим се означавао дипломатски посредник, преговарач, односно посланик. За сваку дипломатску мисију посебно су одређивани поклисари. Број посланика који чине поклисарство зависио је од значаја који се придавао дипломатској мисији. Уколико је значај био већи, обично су у поклисарство бирали два или три посланика. Поклисар је од онога који га шаље добијао веровно, односно акредитивно писмо, којим је потврђивао свој статус. Током мисије поклисари су уживали имунитет и гарантована им је безбедност.

Литература: *ЛССВ*, 538–539 (С. Ћирковић).

Претходна повеља (прѣдна повеља), 53, 13 – У исправи се краљ Стефан Душан директно позива на Прву стонску повељу (в. претходни наш рад у овој свесци).

Пристав (приставъ), 54, 26 – У средњовековној Србији пристав је био стални судски орган који је у судском поступку имао одређене помоћне и извршене дужности. Душанов законик кроз осам чланова регулише функције пристава. Странка се позивала на суд са приставом, он је упућиван да изврши пресуду, одузимао је од осуђеника оно за шта је осуђен. Пристав је учествовао и у самом судском поступку, својим сведочењем као званично лице, што је могло бити од пресудног значаја за исход поступка. Као такав, пристав је уживао јавну веру, као лице које је својим усменим или писменим исказом потврђивало правне чињенице. Пристави су боравили на владаревом или судијином двору, одакле су слати на обављање помоћне судске функције.

У документу који се овде објављује, српски владар тражи од дубровачких власти да именују свог пристава, који ће са краљевим човеком поћи и на терену утврдити чињенично стање. Очито да уставна пристава није била страна ни дубровачкој судској пракси.

Литература: *ЛССВ*, 587 (А. Веселиновић).

Заклети се (ꙋдѣклети се, заклети се), 54, 34, 38, 47 – У уговорним односима Србије и Дубровника заклетва, као један од елемената у регулисању међусобних односа две стране, среће се веома рано.

У овој повељи у основном облику, појам заклетва се среће три пута, и сваког пута су Дубровчани ти који се заклињу. У првом случају четворо или петоро властеле дубровачке дужно је да се закуне српском владару да се на Стонском рату не крију краљеви људи. Другог пута властела дубровачка се српском владару заклела да ће српски поп слободно да пребива на Стонском рату. У трећем случају, Дубровчани су краљеве сумње да су према њему учинили кривицу морали отклонити заклетвом, коју је требало да положи чак десеторица дубровачке власти. У општијем облику, у виду појма **ꙋвѣтъ**, заклетва се среће још два пута, једном у односу на Општину дубровачку, а други пут у односу на српског краља, у оба случаја са намером да се додатно учврсти садржина повеље.

Литература: *ЛССВ*, 204–205 (Ј. Ђаповић).

Поп српски (попъ срѣвски), 54, 39 – Пребивање српског попа на Стонском рату након његовог уступања Дубровчанима у основи је питања црквене организације, односно јурисдикције Српске архиепископије на тој територији. У Цркви Свете Богородице у Стону било је древно седиште Хумске епископије, још од њеног оснивања након 1219. Овом повељом српски владар је стао у одбрану права Српске архиепископије и православног становништва, настојећи на заштити слободе

српског попа да чинодејствује у православним црквама и међу православним верницима у Стону и Стонском рату.

Литература: Н. Милаш, *Стон у средњим вијекovima*, Дубровник 1914.

Преручити (прѣрѣчити), 54, 54 – Појам подразумева давање наредбе за извршење скупа техничких радњи везаних за издавање и записивање јавноправних аката. Сам глагол Даничић је превео са *efficere mandatum*, уз навођење примера из аката у којима се јавља. Код једног броја исправа, у њиховом завршном делу, срећу се изрази *логотет преручи*, или (*име*) *преручи/рече*. По владаревом овлашћењу, старешина дворске канцеларије, односно логотет, очито је бринуо о записивању, редиговању и стилизовању исправа које су излазиле из канцеларије, дакле преручивао је, односно издавао налог за писмено обликовање владареве воље у вези са одређеним правним чином.

Литература: Ђ. Даничић, *Рјечник II*, 500; *ЛССВ*, 369–371 (М. Благојевић).

Топографски подаци

О топонимима **Стонски рат** и **Стон** било је речи у нашем претходном прилогу у овој свесци, а о **Добрушти** (средњовековно село које се, по свему судећи, налазило 10-ак км југозападно од Призрена) у ССА 4, према регистру.